

Nieuwsbrief DPV Oktober 2016.

Nieuwsbrief Drents Prehistorische Vereniging oktober 2016 nr. 008

Inleiding

Lectori Salutem,

Voor u, op het scherm licht de nieuwe Nieuwsbrief van de DPV op. Door persoonlijke omstandigheden is de nieuwsbrief wat later verschenen dan van te voren was verwacht. Niettemin is heb ik weer veel plezier gehad met het samenstellen van de Nieuwsbrief. Het is altijd een afwachten wat er in gaat komen. Van sommige bronnen krijg ik geen toestemming om de foto's, die ik belangrijk acht, te mogen publiceren. Meestal krijg ik dan opj het verzoek domweg geen antwoord. Als dat het geval is, dan laat ik of het hele artikeltje weg, of publiceer ik, maar dan zonder foto. Welke items vind ik belangrijk? Uiteraard is lokaal nieuws (Dalfsen, Hunebedcentrum) altijd goed voor een artikeltje, maar ook verder weg is leuk. Leuk om te doen, een artikeltje deze keer over textiel. De moeilijkheid met textiel is dat er doorgaans zo weinig archeologisch materiaal beschikbaar is. Maar er zijn uitzonderingen. Textiel vertelt ons ook meer dan gewoonlijk, welke kleuren waren er in zwang, welke materialen werden verwerkt met welke techniek? We weten allemaal als we gaan winkelen welke waarden men hecht aan er goed uitzien en welke mode de laatste is. Dat moet ook gegolden hebben voor de prehistorische mens. IJdel waren we toen en zijn we nu nog. Het geeft ook helaas de ongekende mogelijkheden om onze lacunes in kennis met fantasie in te vullen. Dat hebben ook altijd gedaan, historici, archeologen deden dat in het verleden met verve. Zij overigens niet alleen, in de medische wereld is er in het verleden ook veel verzonnen, net zoals bijvoorbeeld in de (al)chemie. De lezingen van dit najaar zijn weer in "De Open Hof" in Assen en ik kijk alweer uit naar de volgende reeks. Het Veenkoloniaal Museum in Veendam heeft ook een interessante reeks lezingen, waar ik melding van mocht maken.

De Straße der Megalithkultur is een favoriet van een kleine groep DPV-ers en is een aanrader voor hen die er nog niet langs zijn gereden.

De DPV gaat in zijn busexcursie naar Utrecht en De Meern. Hier zullen we twee oud bekenden tegen komen, die nauw met Utrecht verbonden zijn geweest, namelijk Willibrord en Bonifatius. Twee vroege bisschoppen, die tijdgenoten waren, meningsverschillen hadden en vooral bekend zijn om hun pogingen de Friezen te kerstenen. Willibrord is uitgebreid aan de orde geweest tijdens onze reis naar Luxemburg en nu iets over Bonifatius. De kennis over deze beide heren bij het grote publiek is helaas minimaal. Misschien kunnen wij daar wat aan doen?

Een boek over paalwoningen in het Alpeengebied heeft mijn bijzondere belangstelling. Het is uitgebreid, geeft een mooi overzicht van onder andere de Bronstijd, verlichtigd met fraaie foto's, vele auteurs, wetenschappelijk verantwoord, in ieder geval zover ik dat kan beoordelen, zo dat ik het met plezier voor een deel heb kunnen lezen.

Ik wens u allen ook veel leesplezier en dank ook de mensen die mij geïnspireerd hebben en mij van tips hebben voorzien.

Namens het bestuur,

Gérard Versijp

Tijdschriften

Archeologie; nr 3 2016, blz 21-37.

Hunebedden Special.

Uiteraard moet deze special in onze nieuwsbrief vermeld worden. Niet alleen omdat een belangrijk gedeelte over onze provincie gaat, maar ook omdat dit onderwerp uitvoerig beschreven wordt. Als belangstellende bezoek ik regelmatig de Duitse en Drentse hunebedden. Ik meen overigens ook een bepaalde kennis over dit onderwerp te hebben. In deze special las ik gelukkig ook nog dingen die ik niet wist. Dus zeer lezenswaardig. Het geeft een goed beeld van de stand van zaken rondom onze kennis over deze grafmonumenten. Het is ook een aansporing om eens even over de grens te wippen en onze Oosterburen een bezoek te brengen. De door mij reeds eerder genoemde "Straße der Megalithkultur" is goed bewegwijzerd.

Foto Hunebed Sprockhoff nr 891 bij Bippen. Foto links uit Sprockhoff, foto rechts Evert Jan Stokking.

<http://www.strasseder-megalithkultur.de/de/>

Archéologia; Nr 546 Septembre 2016 blz 38-43

Textiles Archéologiques

Dr Fabienne Médard

Dit artikel geeft een overzicht onder welke condities, zoals droogte, koude, zuurstofarme omgeving, aanwezigheid van stoffen die mineralisatie mogelijk maken en pH, textiel en ook andere organische voorwerpen optimaal bewaard zijn gebleven. Er worden voorbeelden gegeven zoals uit Egypte, de Alpen (Ötzi), Frankrijk en Oostenrijk (Hallstatt). Het mechanisme van mineralisatie en carbonisatie wordt uitgelegd en er wordt verteld waar men dat het meest mag verwachten. Ook veenlijken worden besproken en er staat een fraaie foto in van de Tollundman uit Jutland. Het artikel gaf mij een mooi overzicht en uitgangspunt voor meer onderzoek.

Une exceptionnelle garde-robe antique conservée au musée des Tissus

Maximilien Durand

Fraaie garde-robes uit de oudheid. Het artikel geeft enkele voorbeelden van hoe men zich in de oudheid in Frankrijk kleepte. Niet enkele kledingstukken maar geheel geklede mensen worden beschreven. Wat mij opviel was dat de kleding veel kleuriger was dan dat wat ik dacht te weten uit de geschiedenislessen. Een geheel witte dracht heb ik niet gezien. Het laat ook zien dat de antieke mens er veel aan gelegen was zich mooi te kleden.

Musea

Museum Dokkum.

Het ritselt in Noord-Nederland van de kleine musea. Voor het grootste deel gerund door actieve enthousiaste vrijwilligers, die met plaatselijke steun een mooi resultaat boeken. Nu was ik al enige tijd geïnteresseerd in de figuur van Bonifatius. En er is een permanente expositie over de heilige in het Museum Dokkum. Reden om er eens heen te gaan. De expositie geeft een aardig beeld van het leven van de man die samen met andere Angelsaksische monniken het Christendom in de Lage Landen verbreidde. De protohistorie van Friesland is in vele nevelen gehuld en dat trekt me zeer. De expositie kan er mee door, vooral de uitbeelding op het laatste van de moord op de heilige, uitgesproken in Engels, Fries en Nederlands was fraai gedaan. Maar het geheel laat bij mij de indruk achter dat men in Dokkum niet veel interesse in hem heeft als beroemde "Nederlander".

Dit laatste zal voor een deel goedge maakt worden door de DPV, die de najaar excursie maakt naar Utrecht, een stad, naast Dokkum eng verbonden met de figuur van St Bonifatius.

Hunebedcentrum Borger

Het Hunebedcentrum in Borger heeft een subsidie van bijna een miljoen toegezegd gekregen van de provincie Drenthe. Het geld zal voornamelijk gebruikt worden voor de inrichting van een nieuwe permanente expositie. De huidige tentoonstelling is ruim 10 jaar oud en er zijn nieuwe gezichtspunten. Zo zullen de bevindingen uit Dalfts en een ruime aandacht krijgen maar ook Hunebed D 27 zal een meer prominente plaats krijgen, aldus Harry Wolters. Ook zal de stichter van onze vereniging, de DPV, Prof. Dr. Albert Egges van Giffen, een duidelijker plaats krijgen in de nieuwe expositie. Verhalen en onderzoek, contacten met het buitenland completeren de globale doelen die men zich gesteld heeft. Het belooft dus een mooie expositie te worden, een bezoek in de toekomst zeker waard.

Boeken

754; Bonifatius bij Dokkum vermoord.

Marco Mostert

De titel zegt genoeg, het gaat om een van die Angelsaksische missionarissen die in den beginne, in onze protohistorie het christelijk geloof brachten. Uit deze mistige tijd zijn er geen Friese overleveringen. Wat wij weten over Friesland van toen, komt van Frankische geschriften. De Franken waren aan de winnende hand, Karel Martel dwong de Friezen tot terugtocht uit Utrecht. Onder zijn bescherming ging Bonifatius prediken in onze Lage Landen. Dat ging aanvankelijk slecht, later had Bonifatius meer succes. Dit boek beschrijft op sublieme wijze de Heilige als persoon, streng in de leer, onverzettelijk en rechtsgeleerde in het canonieke recht. Die wel met Willebrord tot een dispuut moest komen. Beide waren totaal anders, een regelrechte incompatibiliteit des humeurs. Dit boek geeft in zijn nauwelijks honderd bladzijden ook een uitstekend beeld van de geopolitiek en levenshouding in die tijd. Toen Bonifatius uiteindelijk de steun van belangrijke Karolingen verloor, was zijn missiewerk bijna geheel uitgespeeld. Vanuit protestantse optiek was hij vooral een vertegenwoordiger van de paus, dus onbetrouwbaar. Dit meesterwerkje zet alles nog eens in perspectief en laat de lezer met een gedegen overzicht kennis maken, van een tijd die bij de meesten van ons minder bekend is. Is nog verkrijgbaar in het Museum Dokkum. (waar anders?)

Foto bereidwillig afgestaan door M. Mostert.

ISBN: 90-6550-448-6, kosten ongeveer 10,- Euro.

4.000 Jahre Pfahlbauten.

Het zijn natuurlijk catastrofes geweest, heel lang gelden in de prehistorie. Hele dorpen verdwenen toen zij werden overspoeld door een aardverschuiving of overstroming. We zijn de beelden van dergelijke rampen bijna elke dag aan ons voorbij komen op de tv. Wat toen een drama was, is voor de huidige archeoloog soms een juweeltje. Door de samenstelling van het water in de bergmeren en de temperatuur, zijn de organische delen van deze door het water verzwolgen dorpen, vaak goed geconserveerd. Ook laat de abrupte verstoring van het dagelijkse leven, artefacten achter, die we normaal bij het verlaten van een dorp, niet terugvinden. Een interessant boek, dat veel details geeft over de paalwoningen langs de bergmeren. Een boek waar elke bibliofiel verliefd op wordt. Geschreven in fraai Duits, verluchtigd met mooi foto's, landkaarten plattegronden en grafieken. Gaat uiteraard voornamelijk over de Bronstijd en geeft een fraai overzicht, ook dit boek is een aanrader.

Uitgegeven: Jan Thorbecke Verlag 2016, 448 pagina's 665 afbeeldingen.

ISBN nummer: 978-3-7995-0676-2

Prijs; 42,95 Euro, inclusief verzendkosten

Busexcursie DPV

Op zaterdag 29 oktober gaan we met de bus naar Utrecht en De Meern. In de ochtend bezoeken wij de opgravingen onder het Domplein (DOMunder) en worden wij rondgeleid op dat plein en omgeving. Na de lunch vertrekken we naar de Meern, waar we Castellum Hoge Woerd bezoeken o.a. met een rondleiding in het Museum Hoge Woerd.

Aanmelding uiterlijk 8 oktober 2016 per mail, telefonisch of schriftelijk met opgave van de naam en het aantal personen, de gewenste opstapplaats en eventuele dieetwensen bij:

Anneke van Rhijn-van der Veer,
Groningerstraat 103,
9493 TC De Punt.

Telefoon: 0592-580033 of 06 537 930 13

Email: excursies@dpv.nu

Zie voor verdere details de Spieker of de website: www.dpv.nu

Lezingen DPV

1. Wie: Caroline Tulp
Wat: Opgraving in Eelde, Groote Veen. Een verhaal over een klokbekergraf en een nederzetting uit de periode IJzertijd-Romeinse tijd.
Waar: De Open Hof, Sleutelbloemstraat 1, Assen.
Tijd: Dinsdag 4 oktober om 19.30 uur

Foto's bereidwillig afgestaan door Wilma Dijkstra van De Steekproef. Fotograaf Frans de Vries van Toonbeeld.

Veengebied in Noord Nederland. Foto Karla de Roest.

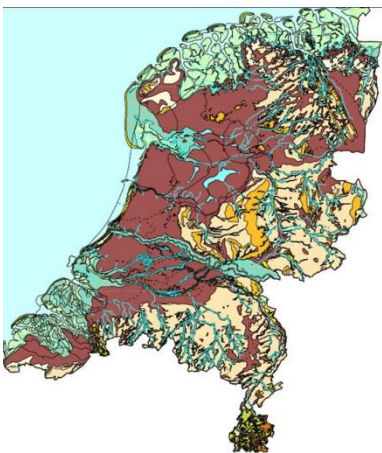
- 2 Wie: Karla de Roest
- Wat: Wat je niet ziet, bestaat niet? Afscheidsrituelen uit de IJzertijd en Vroeg Romeinse tijd (500v.Chr-200 n. Chr.)
- Waar: De Open Hof, Sleutelbloemstraat 1, Assen.
- Tijd : Dinsdag 1 november om 19.30 uur

- 3 Wie: H.M. van der Velde
- Wat: Trechterbekers in Dalfsen.
De opgraving van een grafveld uit de periode van de hunebedbouwers.
- Waar: De Open Hof, Sleutelbloemstraat Assen.
- Tijd; Dinsdag 6 december om 19.30 uur

Foto van het veldwerk. Overgenomen van de website www.dpv.nu

Lezingen Veenkoloniaal Museum

Woensdagavond 12 oktober, Het ontstaan van het (Noord-)Nederlandse kustgebied in paleogeografische kaartbeelden, 'waarheid en/of geofantasia?', door Peter Vos.

Hoe zag Nederland er uit in het Holoceen, en is dit ook in kaarten te bevatten. In de lezing zal ingegaan worden op hoe de paleolandschapskaarten van Nederland in het Holoceen (huidige warme klimaatperiode die ca. 11.500 jaar geleden begon) zijn samengesteld en welke kustvormende processen en factoren verantwoordelijk waren voor het ontstaan van de huidige kustgebieden.

Kaart: Nederland omstreeks 100 na Christus. Afgestaan door P. Vos, Deltares, Utrecht

Woensdag 19 oktober, De schatkamer van de Wadden, terpvondsten, door Evert Kramer

De bij Noordbroeksterhamrik geboren Evert Kramer was tot zijn pensionering als archeoloog verbonden aan het Fries Museum. Tijdens zijn werk zag hij meerdere spectaculaire vondsten voorbij komen. In de lezing gaat hij in op de meest spectaculaire terpvondsten. Terpen, geschiedenis van de Friese archeologie, topstukken van het Fries Museum/Koninklijk Fries Genootschap, Friese prehistorie, kortom een mer à boire komt op deze avond voorbij, waar de Fibula van Wijnaldum natuurlijk niet zal ontbreken. Dit is het 7de-eeuwse topstuk uit de collectie van het Fries Museum, ingelegd met meer dan driehonderd schitterend rode

granaten en halfedelstenen, die afkomstig zijn uit India. Hoe kwamen deze stenen in de 7de eeuw in Friesland? Het eerste en grootste deel is in 1953 gevonden in Wijnaldum. Eind jaren tachtig en begin jaren negentig van de vorige eeuw werden daar nog tien kleinere fragmenten bij gevonden. In 2009 is een belangrijk ontbrekend fragment ontdekt, waarmee de afbeelding op de kopplaat ontcijferd kon worden.

Foto: Fibula van Wijnaldum. Foto verkregen via het Veenkoloniaal Museum.

Woensdagavond 2 november, Prehistorische vondsten en verdrinken landschappen uit de Noordzee: onderzoeksgeschiedenis, oorsprong en wat dit ons vertelt ons over de steentijdbewoning in dat gebied, door Bjørn Smit.

De lezing van Smit sluit naadloos aan op de lezing van Peter Vos. Bjørn Smit gaat in op de verdrinken landschappen rond de Noordzee en de archeologische vondsten die er zijn gedaan. Bjørn Smit is geboren in Wildervank en heeft aan de hand van zijn vader de eerste stappen gezet op het spoor van steentijdbewoning in de Veenkoloniën. Hij heeft archeologie gestudeerd aan de Universiteit van Groningen, met een focus op de steentijd. Vervolgens is hij in Groningen gepromoveerd op een onderwerp waarin de archeologische monumentenzorg van steentijdvindplaatsen in Noord-Nederland centraal stond. Sinds 2010 werkt Bjørn Smit bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed in Amersfoort, waar hij betrokken is bij onderzoek en advisering ten aanzien van steentijdonderzoek in West- en Noord-Nederland en de aanpak van archeologisch onderzoek naar verdrinken landschappen onder water (o.a. Noordzee/IJsselmeer).